

Agenda

Ramses Shaffy op de hoek van de Nieuwe Kerkstraat/Roetersstraat.

19/10

Hoe maakt U het?
met Erik van Muiswinkel

09/11

Literaire salon
met Hester Knibbe en Rob
van Essen

27/11

Lezing i.s.m. SOOP

14/12

*Muziekprogramma over
Shaffy en List*

Zelfvoorzienend

Er zijn wel eens Plantagebewoners die klagen over drukte in de buurt. Al die auto's, de klingelende trams, de fietsen die met een noodgang over de Sarphatistraat razen – dat past toch niet bij een stadsdeel dat ooit bedoeld was om op adem te komen van de heftigheid van de binnenstad.

Het heeft een tijdje geduurd, maar het stadsbestuur heeft uiteindelijk besloten naar hen te luisteren. Eerste ingreep was de Hoogte Kadijk. Dit schijnt vroeger een straat te zijn geweest waar auto's reden, steeds minder mensen hebben daar nog herinneringen aan. Een subtielere ingreep waren de rotsblokken op de Plantage Middenlaan; geen complete blokkade maar eerder een waarschuwing: ook deze straat kan op slot.

Daarna volgde de Czaar Peterstraat. Daar worden onbegrijpelijke werkzaamheden uitgevoerd die ook weer lang gaan duren en vooral een excuus lijken om de toegang tot de wijk moeilijk te maken.

Nu zijn dan de Sarphatistraat en het Alexanderplein aan de beurt: trambaan, fietspaden, autoweg – eigenlijk alles gaat op de schop, wie verder wil moet een slinger maken. Waarmee zo'n beetje de laatste toegang tot de buurt wordt geblokkeerd. Is het toeval dat al die werkzaamheden tegelijk gebeuren? Is het gewoon een onhandigheidje van de gemeente? Of vinden ze van hogerhand dat de Plantagebuurt zelfvoorzienend moet worden?

Voor het resultaat maakt het niet uit: de Plantagebuurt is straks min of meer op zichzelf aangewezen. Als een belegerde vesting die alle bruggen heeft opgetakeld. Een wandelgebied aan de rand van de binnenstad, met fiets, auto of tram amper nog te bereiken.

Geniet er van, zo rustig zullen we het zelden nog krijgen.

Ariejan Korteweg

In dit Bulletin

Plantage Poëzieprijs

Interview Paul Verberne

Huizen van de Plantage

'Mijn schatkamer'

De poëziemiddag speelde zich dit jaar af in het prachtige Luther Museum, waar Niels Blomberg de Plantage Poëzieprijs 2025 won. Zijn gedicht *Het mijn* werd door de jury geprezen als 'een weergaloos en aangrijpend gedicht dat opkomt voor zelfbeschikking. Mooi van opbouw met een sterk slot.'

Blomberg wist het thema 'Bezit' op een indringende en persoonlijke manier te verbeelden. In sobere, precieze taal onderzoekt hij hoe bezit niet alleen materieel is, maar ook raakt aan herinneringen, identiteit en de grenzen van autonomie. Zelf zei hij lachend over zijn gedicht: 'Tja, sommige mensen hebben een emotionele band met rotzooi, dat heb ik een beetje opgeblazen.'

Ook de twee andere genomineerden, Frans Kennick en Onno-Sven Tromp, lazen hun werk voor. Blomberg kreeg een kunstwerk van Marius Zandwijk: een schilderij van op glas geschilderde wolken, geïnspireerd op het werk van Jan van Goyen. De kunstenaar gaf daarmee een speelse knipoog naar het thema van dit jaar – wolken die niet bestaan en toch, eenmaal geschilderd, 'bezit' worden.

De jury bestond uit Ton van Leeuwen, Jos van Hest en Wendela de Vos. Ton van Leeuwen werd jurylid nadat hij in 2024 de Plantage Poëzieprijs won met zijn gedicht *Koopje*. Jos van Hest, dichter en literatuurpromotor, debuteerde in 1968 met de bundel *Tegen beter weten*, is actief als redacteur bij het Poëziefonds OPEN en is bekend van zijn bijdrage aan cultuureducatie en het Amsterdamse literaire leven. Wendela de Vos is schrijver en vertaler; zij publiceerde onder meer de dichtbundel *Waar leg ik mijn hart* en won onder het pseudoniem Tupla M. samen met Atie Vogelenzang de Schaduwprijs voor hun literaire thriller *Vrouwelijk Naakt*. De middag werd muzikaal omlijst door David Vos en Nelly Frijda, die chansons van Jacques Brel en Ramses Shaffy ten gehore brachten, waaronder ook het bekende *Amsterdam*. Over hun samenwerking zeiden ze lachend: 'Ruim 25 jaar zijn wij een artistiek duo, we zijn als goede wijn.' Zo bewees deze editie opnieuw dat poëzie mensen samenbrengt: om te luisteren, te lachen, stil te vallen en even te delen wat we bezitten aan taal.

Niels Blomberg leest zijn winnende gedicht 'Het mijn' voor.

Het mijn

*Liefst zet ik al mijn spullen op een rij.
Geen goed is fout of beter dan de rest.
Het hoogst behaald diploma glimt van trots.
Het kopje zonder oor glimlacht besmuikt.
Mij zijn ze even lief.*

*Ze hebben mij gekneed tot wie ik ben,
herinneringen die ik aan kan raken.
Als ik er één verwijder, sterft er iets
in mij, mijn hoofd, mijn hart, mijn onderbuik,
een dof gevoel van rouw.*

*Een dame die het vast heel goed bedoelt
vindt op mijn bank de laatste vrije plek.
De bank is zichtbaar uit zijn comfortzone.
De dame zegt me dat het anders moet.
De buurt vindt mij verslonsd.*

*Ik leg haar uit dat dit mijn leven is.
Het goede, schone, ware dat ik vond
rust naast elkaar en leeft in vrede met
het slechte, het onmogelijke, de leugens.
Mijn schatkamer is dit.*

*Ze zegt dat het toch echt niet langer gaat.
Dan breekt de opstand uit. Het hele huis
raakt in paniek, stort zich op haar, bedelft
haar tot ze zwijgt. Of ik er spijt van heb?
Nee, edelachtbare.*

Niels Blomberg

David Vos (zang) en Nelly Frijda (piano) verzorgden de muzikale intermezzo's.

‘Een wormenhotel, dat leek me nou helemaal niks’

Paul Verberne over tien jaar SOOP-lezingen

In dit Bulletin wordt doorgaans weinig aandacht besteed aan de SOOP-lezingen op donderdagmiddag. Misschien bestaat het idee dat het hier vooral om een SOOP-activiteit gaat, maar niets is minder waar, vertelt Paul Verberne. Tien jaar lang zat hij namens de Vrienden in de commissie die de lezingen organiseert, jaren waarop hij bij zijn afscheid met plezier terugkijkt.

Hoe het begon, kan hij zich niet meer herinneren, maar wel dat hij het meteen al een goed idee vond om samen met de SOOP (voluit: Stichting Ontmoetingsruimte Ouderen Plantage/Weesperbuurt) lezingen te organiseren. ‘Ik heb altijd gezegd: jongens, of het nou om de Vrienden, de SOOP of het Stadsdorp gaat, we zijn allemaal oudere mensen, die samen een boek lezen, een wandeling maken of naar een spreker luisteren. Laten we de zaak bij elkaar vegen in plaats van op ons eigen eilandje te blijven zitten.’

In de afgelopen jaren passeerden op donderdagmiddag in de Nieuwe Kerkstraat zulke uiteenlopende onderwerpen de revue als medicinale planten, de aanslag op het bevolkingsregister in 1943, de collectie van het Tropenmuseum en curiosa in de straten van Amsterdam. Maar wat die onderwerpen gemeen hadden, was dat ze bedacht waren door de leden van de zogeheten ‘gemengde commissie’, twee, soms drie, namens de SOOP en twee namens de Vrienden.

Verberne: ‘Dat is een heel sympathiek en horizontaal werkend clubje dat een paar keer per jaar in de Hortus bij elkaar komt. De spil van die commissie is al sinds jaar en dag Janny Lok, die er namens de SOOP in zit, samen met Inge Blaauw en, tot voor kort, Harald Kunst.’

Vanuit de Vrienden worden zij geassisteerd door Joop Hox, de onmisbare regelaar van het gezelschap, en tot nu toe door mij, straks door mijn opvolger, Frank Wesseling. Onenigheid hadden we eigenlijk nooit. Er kwamen natuurlijk wel eens onderwerpen voorbij waar ik niets in zag, maar dat moest kunnen. Vorig jaar werd een lezing over wormenhôtels voorgesteld. Dat leek me nou helemaal niks, maar toen ik bij die lezing zat, dacht ik: eigenlijk een verdomd leuk onderwerp met een goede spreker, waarom was ik daar nou zo tegen?’

Officieel is het doel van de SOOP-lezingen om de cultuur te bevorderen, maar in feite is er maar één criterium, zegt Verberne. ‘Vinden we het interessant en is de spreker goed? We vroegen ons nooit af of er publiek voor een onderwerp was. Er waren natuurlijk wel grenzen. De prestaties van Ajax had ik persoonlijk wel een leuk onderwerp gevonden en dat zou ook voor een boel drukte hebben gezorgd. Maar zo’n onderwerp was niet echt de bedoeling.’

Over de vraag of er in die tien jaar ook wel eens een minder geslaagde lezing tussen zat, moet hij even nadenken. ‘Nee, eigenlijk niet. We hadden vrijwel altijd interessante onderwerpen en leuke sprekers. Neem nou opera-Pietje, een echte Jordanees die alle grote tenoren en sopranen uit de vorige eeuw had gekend. Hij kwam hier drie jaar geleden met zijn dochter, twee jaar voor zijn dood. Zij hebben enthousiast over die ontmoetingen verteld, een prachtig verhaal dat veel oudere leden aansprak. Echt een geweldig onderwerp.’

Oproer in Amsterdam

De geschiedenis van Amsterdam is een geschiedenis van oproer en verzet. Machiel Spruijt vertelt over de verzwegen geschiedenis van de stad van vrije Friezen, beeldenstormers, wederdopers, jordaanooproer tot provo’s, krakers en klimaatactivisten, en niet te vergeten de bloedige plundering van het Pintohuis in 1696. De presentatie is onderdeel van het evenement *De Nieuwe Gijsbrecht* dat de vereniging Nemo organiseert als alternatieve viering van het 750-jarige Amsterdam.

LEZING I.S.M. SOOP

Datum:	donderdag 27 september
Inloop:	16:00
Lezing:	16:30
Locatie:	SOOP, Nieuwe Kerkstraat 124, Amsterdam
Toegang:	gratis na afloop borrel

Stadsvilla voor vier gezinnen

Het monumentale woonhuis op de hoek van de Plantage Kerklaan met de Henri Polaklaan heeft een van de voornaamste portieken uit de buurt. De tegenstelling met de in aflevering 3 besproken portieken op de Plantage Muidergracht 27 kon niet groter zijn. Het portiek is overigens een bouwkundig fenomeen, interessant genoeg om eens een aparte aflevering aan te wijden.

Opdrachtgever van de halfvrijstaande stadsvilla uit 1881 was Johannes Wouter Visser (1840-1907). Hij was een stoomwerktuigkundige en in 1878 medeoprichter en eerste directeur van de Kweekschool voor Machinisten. In 1887 verhuisde deze school van Oostenburg naar de Plantage Muidergracht, op een steenworp afstand van zijn huis. Met zijn gezin betrok hij een van de vier woningen. De overige bewoners van het eerste uur zijn niet bekend, maar begin twintigste eeuw woonde er J. Tas Ezn, Vice-Consul van Italië en G.H.J. Kühling, eigenaar van een garen-, band- en manufacturenfirma aan het Rapenburg 38-40. Ook waren er verschillende bedrijven gevestigd: vanaf 1925 het pianoverhuurbedrijf van M.J. Endenburg en een firma die bontjassen en later ook meubels verkocht onder de naam Maison Paul.

Driehoekige frontons

Op de bouwtekening uit 1881 die op het Stadsarchief wordt bewaard, betitelde architect J.W. Meijer het pand als 'dubbel woonhuis', maar feitelijk gaat het om twee dubbele woonhuizen. Het brede, uitnodigende portiek leidt met zijn acht treden naar vier naast elkaar gelegen voordeuren.

Het is een indrukwekkend pand, zeker, maar op de oorspronkelijke bouwtekening is het nog rijker gedetailleerd, met een sierlijk torentje op de hoek van de Henri Polaklaan. Al vóór de bouw moet besloten zijn tot een meer ingetogen uiterlijk, maar door het ontbreken van prenten of foto's uit die tijd is dat niet vast te stellen.

De gevel is voornamelijk in classicistische stijl uitgevoerd met als kenmerk de symmetrie, maar heeft ook klassieke elementen zoals pilasters en driehoekige frontons. Boven het natuurstenen basement met souterrainramen zijn drie bakstenen bouwlagen (bel-etage, eerste en tweede verdieping). Het geheel wordt afgesloten door een rechte daklijst. Het mansardedak wordt doorbroken door oeil-de-boeuf-ramen en een dakkapel midden boven de ingang. Die benadrukt de verticale geleding, net als de vier geblokte lisenen (ondiepe pilasters) aan de uiteinden en aan weerszijden van het middenrisaliet (vooruitspringend gevelgedeelte), die tot aan de daklijst doorlopen. Opvallend zijn de ronde hoeken aan weerszijden van het huis. De paarsgewijs geplaatste ramen zijn overal van gelijke hoogte. Twee brede balkons verrijken de eerste verdieping.

Architect Meijer

Hoewel architect Jan Wilhelm Meijer (1845-1922) veel bouwwerken op zijn naam heeft staan, zullen weinig mensen opveren bij zijn naam. Meijer groeide op aan de Hoogte Kadijk in een Nederlands Hervormd gezin als oudste van vijf zoons. Zijn vader was goudsmid.

Meijer werkte in Amsterdam vooral voor Joodse opdrachtgevers. In 1878 ontwierp hij voor de gebr. Boas aan de Nieuwe Uilenburgerstraat 173-175, toentertijd de grootste stoomdiamantslijperij van Europa. De slijperij telde 357 molens, die eveneens door Meijer waren ontworpen. Het jaar daarop bouwde hij voor Samuel de Haan in de Valkenburgerstraat 186 de 'machinale Paaschbroodbakkerij De Haan'. In 1884 vergrootte hij de diamantslijperij van Van Moppes aan de Plantage Middenlaan 14 (begin jaren 1970 afgebroken; op die plek staat nu het kantoor van Artsen Zonder Grenzen). In de jaren '80 verrezen de slijperijen voor J.M. Beffie aan de Verversstraat op de nummers 16-18 en 57, voor B.D. Coelho aan de Nieuwe Achtergracht 104 (slijperij De Eendracht) en voor Eduard van Dam aan de Albert Cuypstraat 2-6.

Tot ongeveer 1870 werd het diamantvak thuis uitgeoefend, maar na de ontdekking van de diamantvelden in Zuid-Afrika – de 'Kaapse Tijd' – groeide de branche spectaculair en werd het een lucratieve industrie. Boas en Van Moppes waren de eerste diamantairs die hun eigen stoomslijperijen lieten bouwen.

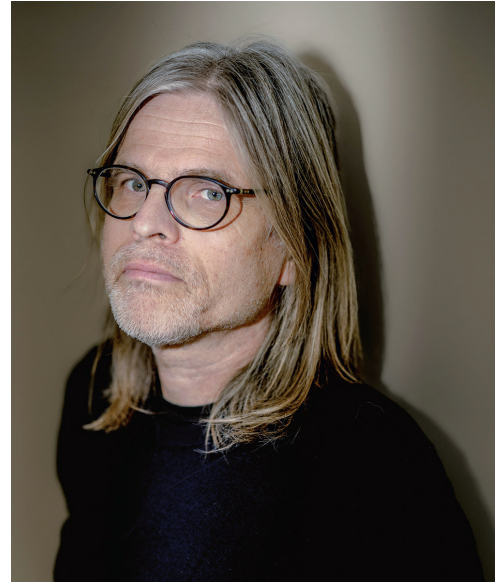
Bij Rob van Essen is - bijna - alles mogelijk

Het is bepaald niet het hoogste doel van de Literaire Salon om zo veel mogelijk Libris Prijswinnaars uit te nodigen; we gaan voor kwaliteit en niks anders. Maar was dat wel het geval geweest, dan zaten we met Rob van Essen helemaal goed. Hij won de prijs in 2019 (voor *De goede zoon*) en in 2024 opnieuw (voor *Ik kom hier nog op terug*). Terwijl dat helemaal niet zo voor de hand ligt. Van Essen schrijft geen pageturners, ook niet de ego-documenten of als roman verpakte essays die tegenwoordig in zwang zijn.

Wat hij wel schrijft is nog niet zo gemakkelijk te zeggen. Zijn romans hebben ergens onderweg een tik gekregen, waardoor ongekende mogelijkheden binnen bereik komen. In *De goede zoon* wordt de liefde bedreven met een auto, om maar iets te noemen. In *Ik kom hier nog op terug* wordt in de tijd gereisd. Niet spectaculair met brullende motoren, maar juist heel huiselijk. De gevolgen zijn er niet minder vreemd om. Omdat je terug kan naar je eigen verleden, wordt het mogelijk daar fouten te herstellen. Wat voor de gelukkigen nooit vertoonde en verwarrende mogelijkheden oplevert. Die door Van Essen nauwgezet en vaak heel grappig worden uitgewerkt.

Een flink deel van de roman speelt zich af tegen het decor van de Plantagebuurt en wijde omstreken. Dat begint al met de omslag, waarop een man te zien is die

de Schellingwouderbrug schildert. Ook de Hogesluis, de brug bij het Amstel Hotel, speelt een sleutelrol, met dank ook aan meester GBJ Hiltermann, de radiocommentator. Molen de Gooijer, de Albert Heijn aan de Sarphatistraat – allemaal spelen ze een rol in deze fascinerende, absurdistische roman vol droge humor en onvoorspelbare gebeurtenissen. Een verademing in een tijd waarin literatuur bij voorkeur over persoonlijk geworstel of zwaarwegende wereldproblematiek moet gaan. Rob van Essen wordt geïnterviewd door Ariejan Korteweg

Rob van Essen, foto door Stefaan Temmerman

Hester Knibbe is de grand old lady van de dichtkunst

De dichter met wie Jos van Hest in de Literaire Salon van 9 november in gesprek gaat, kun je the grand old lady van de Nederlandse poëzie noemen. Hester Knibbe, jaargang 1946. Zo'n twintig dichtbundels schreef ze. Haar debuut *Tussen gebaren en woorden* verscheen in 1982; haar laatste bundel *Barcode van stilte* kwam dit jaar uit.

Hester Knibbe was voorzitter van de

Nederlandse afdeling van schrijversorganisatie 'PEN', die zich inzet voor vrijheid van meningsuiting en samenwerking tussen schrijvers. In 2015 en 2016 was ze stadsdichter van Rotterdam. Ze werd bekroond met de Herman Gorterprijs, de Anna Blaman Prijs en de VSB-Poëzieprijs 2015. En – kom op jury – als er iemand is die de P.C. Hooftprijs moet krijgen, is zij het wel. Haar gedichten zijn precies en helder, ogenschijnlijk eenvoudig, persoonlijk en universeel. Ze getuigen van een scherp en invoelend kunnen kijken, een grote intuïtie en een muzikaal vermogen om met taal om te gaan.

In *Barcode van stilte* probeert ze vat te krijgen op de fundamenteën onder ons bestaan. Ze zoekt naar de stilte die je kunt ervaren in de marge van de samenleving, of juist in de hectiek ervan. Naar de stilte die je ongewild overvalt of waarin je taal vindt voor emoties. Naar de stilte die huist in onze dagen en jaren, in onze geest, in ons zelf. Naar de stilte die ook vol geluid kan zijn: 'We zingen de donderse bliksem aan flarden / onrust die ons tackelen wil, verjagen // grommende honden overstemmen het lage / geritsel spreken met tongen die likken aan wonden, strelen // huid waar we maar kunnen: lieflijker / zal het tenslotte niet worden.'

Buurt in Boeken

Veel schrijvers kiezen de Plantagebuurt als decor. We vroegen u om de mooiste fragmenten in te sturen. Tijdens de Literaire Salon wordt een van de inzenders beloond met een prijs.

LITERAIRE SALON

Datum:	zondag 9 november
Inloop:	14:30 uur
Aanvang:	15:00 uur, na afloop signeren en borrel
Toegang:	gratis voor leden, niet leden €10,-
Locatie:	Bovenzaal Hortus Botanicus, Plantage Middenlaan 2a, Amsterdam
Reserveren:	activiteiten@vriendenvandeplantage.nl

Hoofdpiet en Kopspijkers

In *Hoe maakt U het?* ontvangt Kathleen Warners de cabaretier Erik van Muiswinkel, die op dit moment met zijn theaterprogramma *Drs.P, The Party* door heel Nederland optreedt.

Erik van Muiswinkel, geboren in 1961 te Eemnes, is een veelzijdig cabaretier, acteur, presentator, (liedjes) schrijver, vertaler en zanger. Na zijn studie Nederlands aan de Universiteit van Amsterdam sloot hij zich aan bij de cabaretgroep Zak & As. Daarna volgden talloze theaterprogramma's met Diederik van Vleuten en meerdere soloprogramma's. Maar de meeste mensen zullen hem kennen van zijn aandeel in de tv-programma's *Kopspijkers*, *Studio*

Spaan en *Ook dat nog!* Of anders wel als de Hoofdpiet in het Sinterklaasjournaal. Vermaard zijn Erik's persiflages van Anton Geesink, Nelson Mandela, PSV-oicoon Harry van Raaij, Willem Oltmans en Drs.P..

Met VOF de Kunst schreef Van Muiswinkel *Eén kopje koffie* en liedjes voor Sesamstraat. Ook vertaalde hij de musicals *Frozen* en *Aladdin*. Bij het vertalen van *Le Petit Prince* van Saint-Exupéry kwam hij zoveel interessante verhalen tegen, dat hij er een boek over schreef: *Uit de lucht gevallen*.

Shaffy & List

Zingen, vechten, huilen, bidden, lachen, werken en bewonderen. Ramses Shaffy (1933-2009) deed het allemaal en het liefst in Amsterdam. De laatste jaren van zijn leven vooral in de Plantagebuurt. Hij maakte carrière als acteur en zanger. *Sammy*, *We Zullen Doorgaan* en *Pastorale* werden grote hits, het laatste lied met zangeres Liesbeth List (1941-2020). Solo en samen bespeelden ze alle theaters in de stad, van De Brakke Grond tot Carré. Ze woonden in Amsterdam op de mooiste plekken. Daan Bartels weet veel te vertellen over de Amsterdamse plekken van Shaffy en List en schreef over elk van hen een wandelgids. Samen met gitarist/zanger Boudewijn Kruithof komt hij op zondagmiddag 14 december langs om de mooiste verhalen te delen.

RAMSES SHAFFY EN LIESBETH LIST

	<i>met Daan Bartels en Boudewijn Kruithof</i>
Datum:	zondag 14 december
Inloop:	14:30 uur
Aanvang:	15:00 uur, na afloop borrel
Toegang:	gratis voor leden, niet leden €10,-
Locatie:	Mike's Badhuis, Boerhaaveplein 28, Amsterdam
Reserveren:	activiteiten@vriendenvandeplantage.nl
Ovv.	Muziekprogramma

Plantagegedicht

*Tijdelijkheid, mijn lief, is hier
een tuin in de regen
een bloembed in bloei
een aarde*

vergeven van leven en nog steeds

*binnen de huid het vertrouwde
geruis - nooit zullen we weten
hoe het klinkt als dat ophoudt.*

Als het scheuren van tijd?

Hester Knibbe

Uit *Barcode van Stilte*, 2025.

HOE MAAKT U HET?

Datum:	zondag 19 oktober
Inloop:	14:30 uur
Aanvang:	15:00 uur, na afloop borrel
Toegang:	gratis voor leden, niet leden €10,-
Locatie:	Mike's Badhuis, Boerhaaveplein 28, Amsterdam
Reserveren:	activiteiten@vriendenvandeplantage.nl
Ovv.	Hoe maakt U het?

Verkrijgbaar in de boekhandel

ISBN 9789024448494

COLOFON

Redactie	Evelien Boer, Erik Hardeman Ariejan Korteweg en Liedewij Loerakker
Vormgeving	Liedewij Loerakker
Uitgave	Vereniging Vrienden van de Plantage, Nieuwe Keizersgracht 108, 1018 VG Amsterdam
Bestuur	Evelien Boer, Joop Hox, René Mentink, Liesbeth de Ruijter, Monica van Steen en Kathleen Warners

WORD VRIEND VAN DE PLANTAGE

Nieuwe leden aanmelden via
www.vriendenvandeplantage.nl.
Contributie particulieren €20,
huisgenoten €8, instellingen/
bedrijven vanaf €50 p.j. Betalingen
NL04 INGB 0004 4314 90 t.n.v.
Vereniging Vrienden van de
Plantage, Amsterdam.

HIER DE
ADRESSTICKER